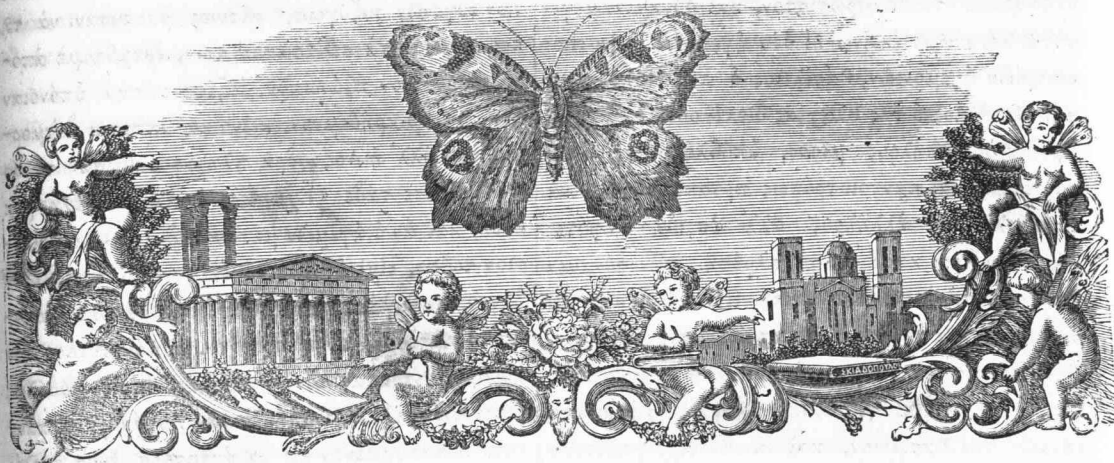

Χ Ρ Υ Σ Α Λ Λ Ι Σ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ,

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ,

ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ, 1865.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 55.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ

Ο ΕΞ ΑΠΟΡΡΗΤΩΝ.

ΚΑΘΩΣ ἐν μέσῳ βαθύος σκότους, διάττοντές τινες ἄσπερες, ἐκπέμποντες ἀκαριαίαν λάμψιν φωτίζουν· τὸν ἐσκοτισμένον ὀρίζοντα καὶ χροιοποιοῦσι τὸν ἀπηλπισμένον διαβάτην, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐν μέσῳ τῶν ζοφερωτέρων τῆς ἐθνικῆς ιστορίας χρόνων ἐγεννήθησαν ἄνδρες τινες, οἵτινες, ὑπέρτεροι τῆς ἐποχῆς αὐτῶν ἀναδεικνύμενοι, ἦσαν προωρισμένοι ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ τείνωσι χεῖρα βοηθείας πρὸς τοὺς ποικίλα πάσχοντας ὁμογενεῖς των, ἀφ' ἑτέρου δὲ ν' ἀποδείξωσιν ὅτι οὐδέποτε ἡ Ἑλλὰς καὶ ἐν αὐτῇ αὐτῆς τῇ ἐκπτώσει διατέλεσε στεῖρα σοφίας. Οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι, ἐκ μικρῶν τὸ σύνθημα ὁρμώμενοι, ἐπέτυχον νὰ ὑψωθῶσιν εἰς μεγίστην πνεύματος καὶ ἀξιώματος περιωπὴν, διετήρησαν τὸν ἡμιεσθραμένον τῆς ἐθνικῆς ζωῆς σπινθῆρα καὶ μετέδωκαν εἰς τοὺς μετ' αὐτοὺς, λυπούμενοι μὲν διότι οἱ ἴδιοι δὲν ἐδύναντο νὰ ἀνάψωσι τὴν πυρκαϊάν, ἐξ ἧς ἐξῆλθεν ὡς χρυσὸς δεδοκιμασμένος ἡ νεωτέρη Ἑλλὰς, ἀλλὰ παρηγορούμενοι ὅτι ἕτεροι, εὐτυχέστεροι αὐτῶν, ἤθελον διαπράξει ὅ,τι ἐκεῖνοι δὲν ἐδυνήθησαν.

Καὶ ὅντως μεγάλου θαυμασμοῦ ἄξιοι εἰσιν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐνῶ ἡ Εὐρώπη σύμπασα ἐκάθευδε τὸν παγετώδη τῆς ἀμαθείας ὕπνον, ἐνῶ παντὸς ἐστεροῦντο βοήθηματος, ἐνῶ ὑπὸ μυρίων περιεκυκλοῦντο περιπετειῶν καὶ κινδύνων, ἐκαλλιέργησαν τοσοῦτον ἐπιτυχῶς τὰς Μούσας, καὶ σοφοὶ ἀναδειχθέντες, ἐτίμησαν τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα καὶ κατέστησαν σεβαστὸν καὶ παρ' αὐτοῖς ἔτι ταῖς ἀσπονδοτέροις αὐτοῦ ἐχθροῖς, μὴ διστάζουσι νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ εὐφυΐα ὑπάρχει ἀπαρμύλλητος. Ἀξία θαυμασμοῦ ἐπίσης ὑπάρχει ἡ ἐπιτηδεϊότης, μεθ' ἧς πολιτευσάμενοι, κατήντησαν νὰ θεωρῶνται ἀναγκαῖοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν κράτους, οἷον τὸ τουρκικόν, παρ' ᾧ δηλονότι πᾶσα ἱκανότης καὶ ἀξία περιεφρονεῖτο καὶ ἐδεσμεύετο ἐνώπιον τοῦ φανατισμοῦ καὶ τῆς τῶν κρατούντων θελήσεως. Κλίνωμεν λοιπὸν γόνυ πρὸ τῶν ἀθανάτων ἐκείνων ἀνδρῶν, τῶν γινομένων τὰ πάντα τοῖς πᾶσιν ἵνα τοὺς πάντας κερδίσωσι, καὶ παραδείγμασιν αὐτοῖς χρώμενοι ἀνυψώσωμεν τὴν λίαν ταπεινωθεῖσαν ἡμῶν πατρίδα, εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς εὐκλειαν ἐπαναφέροντες! Τῶν τοιούτων θεσπεσίων ἀνδρῶν εἰς τῶν κορυφαίων ἐγένετο Ἀλέξανδρος ὁ Μαυροκορδάτος, τοῦ ὁποίου καὶ ἡ γέννησις καὶ ὁ βίος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς παράδοξος τῆς εἰμαρμένης ἐνέργεια. Ἰπῆρχεν ἐπὶ Σουλτάνου Ἀμουρά-

του τοῦ Δ'. ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἕλληνας τις προμηθευτὴς βοῶν καὶ προβάτων, ἐπιτετραμμένος συναμα τὴν προμήθειαν τῶν ἀνακτόρων, καλούμενος Σκαρλάτος. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐκ τῶν πρὸς τοὺς μεγίστανas Τούρκους σχέσεων του ἐκέκτητο ἀπείρους θησαυροὺς, τὸ δὲ πρῶτιστον, καὶ δύναιεν μεγίστην. Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ οἱ δύο ἡγεμόνες τῶν παριστρίων ἡγεμονιῶν, Βασίλειος ὁ τῆς Μολδαυίας, καὶ Ματθαῖος ὁ τῆς Βλαχίας διετέλουν εἰς ἄσπονδον πρὸς ἀλλήλους μῖσος, ὑποβλέποντες ὁ εἰς τὸν ἕτερον καὶ παντοιοτρόπως προσπαθοῦντες ἵνα ὑποσκελίσωσιν ἀλλήλους· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀμφοτέρω ἦσαν ἴσοι κατὰ τε τὰ πλούτη, τὴν δύναιεν καὶ τὰς παρὰ τῇ ὀθωμανικῇ Πύλῃ ἐξδιουργίας, ἀδύνατον τοῖς ἀπέβαινε νὰ καταβάλωσιν ἀλλήλους, δι' ὅπερ ποικίλα ἕκαστος ἐμηχανᾶτο σχέδια πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του. Ὁ Σκαρλάτος ἐφαίνετο εὐνοῶν τὸν Βασίλειον, καὶ ἐπειδὴ εἶχε μεγίστην ἐπὶ τὸν Βεζύρην ἐπιβρόν, παρενέβαλε δυσχερείας πολλὰς, τὰς ὁποίας ὁ Ματθαῖος ἀπεφάσισε νὰ υπερβῇ, ζητῶν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα ἐκείνου Λοξάνδραν καὶ ἐλπίζων τοιοιτοτρόπως ὅτι διὰ τοῦ συνοικεσίου τούτου οὐχὶ μόνον τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ ἤθελε καταβάλει εὐχερῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἤθελε προσκτήσει μεγαλειτέραν παρὰ τῷ Σουλτάνῳ δύναιεν. Ὁ Σκαρλάτος ἐνέδωκε προθύμως εἰς τὴν περὶ γάμου τῆς θυγατρὸς του αἴτησιν τοῦ Ματθαίου, καὶ οἱ ἀρραβῶνες ἐτετέλεσθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ πλείστης ὕψης ἐπισημότητος ὑπὸ τοῦ καπουκεχαγιά· ἡ ἐπιτρόπου τοῦ τῆς Βλαχίας ἡγεμόνος, ὅστις ἔπεμψε πολυάριθμον συνοδείαν εὐγενῶν ἐκ Βουκουρεστίου ἵνα παραλάβῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν ταύτην τὴν μέλλουσαν σύζυγόν του.

Ἐν τούτοις ὀλίγας μετὰ τοὺς ἀρραβῶνας ἡμέρας ἡ Λοξάνδρα προσεβλήθη ὑπὸ σφοδρᾶς εὐφρογίας, ἕνεκα τῆς ὁποίας οὐχὶ μόνον ἀπώλεσε τὸ κάλλος αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ δυσειδεστάτη καὶ μονόφθαλμος κατέστη, ὁ δὲ πατὴρ τῆς, λυπούμενος σφοδρᾶ ἐπὶ τούτῳ ὑπέκρυψε τὸ πάθημα εἰς τὸν γαμβρόν του καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν μετὰ πλουσίας προικὸς τὴν θυγατέρα του, συστησάμενος ὁμῶς αὐτῇ νὰ καλύψῃ τὸ πρόσωπον κατὰ τὸν Τουρκικὸν τρόπον, καὶ νὰ μὴ ἀποκαλυφθῇ ἐνώπιον οὐδενὸς πρὶν ἢ περαιωθῇ ἡ τοῦ γάμου τελετὴ, φρονῶν ὅτι ὁ Ματθαῖος, τελειωθείσης πλέον τῆς τοῦ γάμου ἱερουργίας, ἤθελεν ἐκὼν ἄκων κρατῆσαι τὴν σύζυγόν του. Ἀνεχώρησε λοιπὸν ἡ Λοξάνδρα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀφικομένη εἰς Ταργοβίστην κατέλυσεν εἰς πλούσιον μέγαρον, ἔνθα

ἦσαν οἱ πρὸς προὔπαντησιν αὐτῆς ἐλθόντες, ὁ μελλονύμφος τῆς καὶ πολυάριθμοι εὐγενεῖς. Ἡ ἐπιμονὴ μεθ' ἧς ἡ Λοξάνδρα ἐκράτει κεκαλυμμένον τὸ πρόσωπον αὐτῆς, ἀπῆρσε βεβαίως εἰς τὸν Ματθαῖον. Ὅστις ἀφοῦ εἶδεν ὅτι οὐδ' αὐτὸν, οὐδὲ τὰς τῶν εὐγενῶν συζύγους, αἵτινες ἔσπευσαν νὰ τῇ προσφέρωσι τὰ σεβάσματά των, ἐδέχθη μὲ ἀποκεκαλυμμένον πρόσωπον, ἐξέφερε τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ὑπὸ τὸ κρήδεμνον ἐκεῖνο καλύπτεται δυσμορφία τις· ἀλλ' ἡ Λοξάνδρα πληροφορηθεῖσα τοῦτο τῷ ἐμήνυσε τὰδε «Ἐγὼ ὅτι ὀφείλει νὰ ἔχῃ μία κόρη, καὶ ἂν ὁ ἡγεμὼν μετανοῇ διὰ τὸ συνοικέσιον τοῦτο, εἰμὶ ἐτοιμὴ νὰ ἐπιστρέψω ἐκεῖ, ὅθεν ἦλθον. Ἡ θυγάτηρ τοῦ Σκαρλάτου δὲν θὰ δυσκολευθῇ ποτὲ νὰ εὕρῃ σύζυγον.» Λόγοι τοσοῦτον σφοδροὶ ἐτάραξαν τὸν ἡγεμόνα, ὅστις οὐδόλως ἀντιτείνας πλέον, ὠδήγησε τὴν Λοξάνδραν, πάντοτε κεκαλυμμένην εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἔνθα ἐτετέλεσθη μετὰ μεγίστης ἐπισημότητος ἡ τοῦ γάμου τελετὴ. Ὅτε ὁμῶς ὁ Ματθαῖος ὠδήγησε τὴν σύζυγόν του εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον καὶ ἀπεκαλύφθη αὕτη, τότε ἔμεινεν ὡς κεραυνόπληκτος ἰδὼν πρὸς ὁποῖον τέρας συνεδέθη διὰ παντός. Τὴν ἀφίνει λοιπὸν, χωρὶς νὰ τὴν ἐγγίσῃ καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὴν ἀποστέλλει μετὰ τῆς προικὸς αὐτῆς καὶ μετὰ τῶν προγαμιαίων δώρων, ἅτινα συνεποσούντο εἰς ἑκτὸν πεντήκοντα πούγγια ἢ ἑβδομήκοντα πέντε χιλιάδας γροσίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πρὸς τὸν πατέρα τῆς. Ὁ Σκαρλάτος, μένεα πνέων κατὰ τοῦ πρώην γαμβροῦ του, προὔτιθετο νὰ ἐκδικηθῇ αὐτὸν φρικωδῶς, ὅτε ὁ θάνατος ἐματαίωσε τὸν σκοπὸν του, διότι ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν τῆς Λοξάνδρας ἐπιστροφὴν ἐφρονεῦθη ὑπὸ τινος Γιαννιτζάρου, παροτρυνθέντος πρὸς τοῦτο, ὡς λέγεται, ὑπὸ τοῦ τῆς Μολδαυίας ἡγεμόνος Βασιλείου.

Ἐνῷ ταῦτα συνέβαινον, εἶχεν ἔλθει ἐκ Χίου εἰς Κωνσταντινούπολιν Παντελῆς τις Μαυροκορδάτος νέος εὐειδέστατος καὶ κομψός, ἀνήκων δ' εἰς εὐγενῆ οἰκογένειαν τῆς νήσου ἐκείνης, ἀλλὰ περιελθὼν εἰς μεγάλην ἔνδειαν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν περιφερόμενος εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πωλῶν εὐτελῆ τῆς Χίου ἐμπορεύματα. Ὁ Παντελῆς οὗτος, διαβαίνων συνεχῶς ὑπὸ τὸν ἐν Φαναρίῳ οἶκον τῆς Λοξάνδρας προσεκαλεῖτο ἐν αὐτῷ πρὸς ἀγορὰν τῶν ἐμπορευμάτων, καὶ ἐπὶ τέλους τοσοῦτον ἐνέπνευσε πρὸς τὴν Λοξάνδραν ἔρωτα, ὥστε αὕτη λησμονήσασα ὁποῖος ἦν ὁ πατὴρ τῆς καὶ ὁποῖος ὁ πρώτος σύζυγός τῆς ἀπεφάσισε νὰ νυμφευθῇ τὸν πτωχὸν ἐκεῖνον νέον,

καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐτελέσθησαν οἱ γάμοι αὐτῆς, τῶν μὲν εὐγενῶν Φαναριωτῶν καγχαζόντων, τοῦ δὲ Παντελῆ μακαρίζοντος τὴν τύχην του.

Ἐκ τοῦ συνοικεσίου τούτου ἐγεννήθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ οὐχί, ὡς ὁ Βλαστός ἐν τοῖς Χιακοῖς αὐτοῦ λέγει, ἐν Χίῳ, δύο υἱοὶ Ἀλέξανδρος καὶ Ἰωάννης. Ὁ Ἰωάννης ἦτον ἄνθρωπος κοινοῦ πνεύματος, δι' ὅπερ ἔζησεν ἰδιωτεύων καὶ ἀπέθανε καταλιπὼν δύο υἱοὺς τὸν Σακρλάτον καὶ Κωνσταντῖνον, οἵτινες δὲν διέφερον ἐπίσης κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς των. Τοῦναντίον ὁ ἕτερος υἱὸς τοῦ Παντελῆ Ἀλέξανδρος διεκρίθη παιδιόθεν ἐπὶ εὐφυΐᾳ καὶ φιλομαθείᾳ, καὶ ἀπορφανευθεὶς τοῦ πατρὸς του, ἐπαιδαγωγήθη ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Λοζάνδρας, ἥτις ἦτο μὲν δύσμορφος τὸ σῶμα, ἀλλ' ἦτο λίαν εὐπαίδευτος καὶ ἀνωτέρα, ἐὰν δώσωμεν πίστιν εἰς Ἰάκωβον τὸν Ἀργεῖον, καὶ αὐτῆς τῆς Ἰπατίας. Δωδεκαετῆς γενόμενος ἐπέμφθη εἰς Ῥώμην, Βονωνίαν καὶ Παταύιον, ἔνθα ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη σπουδάζας τὴν φιλοσοφίαν, φιλολογίαν, ἐπιστήμης καὶ ἱατρικὴν ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς ἱατρικῆς καὶ φιλοσοφίας τοῦ Παταυῖαν τοῦ Πανεπιστημίου. Μεταβὰς ἐκεῖθεν εἰς Φλωρεντίαν συνέθετο Λατινιστὶ καὶ εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Ἑτρουρίας ἀνέθετο τὸ περίφημον περὶ κυκλοφορίας τοῦ αἵματος σύγγραμμά του, ἐκ τοιαύτης τινας, ὡς ὁ Μελίτιος ἱστορεῖ, παρορμηθεὶς αἰτίας. Κατευθυνόμενος μετὰ τινας συμμαθητοῦ του ἐξ Ἑνετίας εἰς Παταύιον εἶχε συμπλωτῆρα φράτορά τινα, ὅστις μεθυσθεὶς ἐκοιμήτο νήδυμον ὕπνον· ὁ συμμαθητὴς λοιπὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀνάψας λαμπάδα ἐκ στέατος καὶ εἰς τὸν προκτὸν τοῦ φράτορος, δίκην κηροπηγίου, χώσας, ἐδείκνυε τοῖς ἐν τῷ πλοίῳ. Τοῦτο μαθοῦσα ἡ Ἑνετικὴ ἀριστοκρατία ἀπὸ μῖστος σφοδρὸν κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας ἐμπνεομένη, ἐθεώρησεν ὡς κατὰ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ὕβριν, καὶ ἠθέλησε νὰ συλλάβῃ τοὺς ὕβριστάς· ἀλλ' οὗτοι κατέφυγον ἐγκαίρως εἰς Φλωρεντίαν, τῆς ὁποίας τὸν ἡγεμόνα ἵνα σαγηνεύσῃ ὁ Ἀλέξανδρος, συνέγραψε καὶ ἀνέθεσεν αὐτῷ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σύγγραμμα. Καὶ ἐπέτυχεν ὄντως εἰς τὸν σκοπὸν του, διότι οὐχὶ μόνον τὴν εὐνοίαν τοῦ ἡγεμόνος ἐκείνου προσεκτήσατο, ἀλλὰ καὶ ὠρα πολλὰ παρ' αὐτοῦ ἔλαβεν.

Ἐπανακάμψας εἰς Κωνσταντινουπόλιν ὁ Ἀλέξανδρος, διωρίσθη διδάσκαλος τῆς φιλοσοφίας εἰς τὴν ἐν Φαναρίῳ μεγάλην τοῦ γένους σχολὴν, ἣν εἶχε συστήσει ὁ ἐκ Καζορίας Μανολάκης. (1) ἀλλ'

(1) Ὁ ἀνὴρ οὗτος, εὐτελοῦς καταγωγῆς ὢν, ἐκτίσαστο

ἐπειδὴ ἡ ἐκ τῆς διδασκαλίας ὠφέλεια δὲν ἦτο μεγάλη, μετῆρχετο καὶ τὴν ἱατρικὴν παρὰ τοῖς μεγιστάσι Τούρκοις, μεγίστην παρὰ πάντων ἀπολαμβάνων εὐνοίαν. Ὁ Τουρνεφόρτιος ὅστις ἦλθεν εἰς συνέντευξιν μετ' αὐτοῦ ἐπὶ διαφόρων ἀντικειμένων τῆς ἱατρικῆς καὶ βοτανικῆς, ἐθαύμασε τὸ πνεῦμα καὶ τὴν πολυμάθειαν αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ IB' τῶν ἐπιστολῶν του ἀναφέρει αὐτὸν μετὰ πλείων ἐπαίνων, καὶ θεωρεῖ ἑαυτὸν εὐτυχῇ, διότι ἔλαβε τὴν εὐκαιρίαν νὰ σχετισθῇ πρὸς ἄνδρα estimable par son merite et par sa dignité. Ἐπειδὴ ὁμως πρόσφατα παραδείγματα τὸν εἶχον πείσει ὅτι ἡ ἱατρικὴ ἀποβαίνει λίαν κινδυνώδης ἐν Τουρκίᾳ, ἠναγκάσθη νὰ παραιτήσῃ τὴν ἐξάσκησιν αὐτῆς καὶ ἐνησχολήθη περὶ τὴν ἐκμάθησιν ξένων γλωσσῶν, ὥστε ἐντὸς μικροῦ, ἐκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς, Λατινικῆς καὶ Ἰταλικῆς ἃς ἐγίνωσκεν ἤδη, ἐξέμαθε τὴν Τουρκικὴν, Περσικὴν, Ἀραβικὴν, Γαλλικὴν καὶ Σλαυονικὴν.

Διὰ τοσοῦτων γνώσεων κατηρτισμένος, ὁ Ἀλέξανδρος, θανόντος κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον τοῦ διερμηνέως τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας Παναγιώτου τοῦ Νικουσίη (1), προήχθη αὐτὸς ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου Κουμπουλί Ἀχμέτ πασᾶ εἰς τὸ τῆς διερμηνείας ἀξίωμα, καὶ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου εἰς τὰ τοῦ μεγάλου Λογοθέτου τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἐν τοῖς νέοις ἐκεῖ-

ἀπείρους θησαυροὺς, διότι κατὰ τὴν ἐπὶ Μωάμεθ τοῦ Δ' ἐπανάστασιν τῶν Γιαννιτζέρων, κατοικῶν εἰς τὴν ὁδὸν Γκιρίτ-τζεσμὲ, διετήρησε παρ' ἑαυτοῦ ἐπὶ εἰκοσιν ἐπτὰ ἡμέρας καὶ διέσωσεν ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῶν ἐπαναστάντων τὸν βεζύρην Σουλεϊμάν πασᾶν, ἀνθ' οὗ ἀτήλαυσε, παρελθούσης τῆς στάσεως, τὴν εὐνοίαν αὐτοῦ καὶ μέγιστα πλοῦτη. (Cantemir hist. de l'emp. Ott. 41. 38.) Ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ παρεδίδετο ἡ Ἑλληνικὴ ἀρίστα καὶ ἡ φιλοσοφία καθ' ὅλους αὐτῆς τοὺς κλάδους καὶ ἕτεραι ἐπιστήμαι· ἐδίδαξαν δὲ μεταξὺ ἄλλων ἐκεῖ Ἰωάννης ὁ Καρυόφυλλος, ὁ καὶ λογοθέτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, Βαλάσιος ὁ Σκευοφύλαξ, Ἀντώνιος ὁ Σπανδωνῆς, Ἰάκωβος ὁ Ἀργεῖος, Σεβαστὸς Κυμηνίτης ὁ Τραπεζούντιος, Διονύσιος ὁ μοναχὸς καὶ ἄλλοι περὶ ὧν ἰδὲ Cantemir, hist. de l'emp. Othoman 14. 39. Ἐκτισε δὲ τὴν ἐν Φαναρίῳ Μεγάλην λεγομένην τοῦ Γένους Σχολὴν, ἥτις καὶ μέχρι τοῦ νῦν ὑπάρχει.

(1) Τὸ τῆς διερμηνείας ἀξίωμα ἐδίδετο κατὰ πρῶτον εἰς Ἰουδαίους ἢ ἀρνησιθρήσκους φράγκους μέχρι τοῦ Ἰταλοῦ Γάσπαρη, ὅστις τῷ 1618 ἐπὶ Μουσαφῆ Α' ἐγένετο ἡγεμὼν Μολδαβίας· ἀλλ' ἐπειδὴ ἦρε σημαίαν ἀποστασίας, προσβληθεὶς ὑπὸ τοῦ Σκεντέρ πασᾶ καὶ τοῦ Χάνου τῆς Κριμαίας κατεπολεμήθη καὶ ἐν τῇ φυγῇ αὐτοῦ ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ Σεπελίτζ Χατμάνου καὶ ποστελνίκου Γκόε. Πρῶτος δὲ Ἑλλήν διερμηνεὺς ἐγένετο ὁ Παναγιώ-

νοις ἀξιώμασιν ἐπὶ ῥύξησε τὴν πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν τῶν ἰσχυρῶν Ὁθωμανῶν καὶ ἰδίᾳ τοῦ παντοδυναμοῦ τότε Καρὰ Μουσταφᾶ πασᾶ, ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, δι' ὕδατος ἐπελθόντα, τῷ 1683, ὁ Ἀλέξανδρος περιῆλθεν εἰς μέγιστον κίνδυνον, διότι ὁ τοῦ Καρὰ Μουσταφᾶ διάδοχος Καρὰ Ἰβραήμ πασᾶς, συλλαβὼν καθεῖρξεν αὐτὸν ἐν τῷ δεσποτικῷ τῶν Ἑπτὰ Πύργων, ἐδήμεισε τὴν περιουσίαν του συγκεκλιμένην εἰς 14 ἑκατομύρια φλωρίων καὶ τὸν ἀντικατέστησε δι' ἀρνησιθεύσκει τινὸς φράγκου, μετονομασθέντος Σεφέρ ἀρχ. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ γνωσθεῖσης τῆς ἀνικανότητος τοῦ νέου διερμηνέως καὶ ἀναθάντος ἐπὶ τὸν θρόνον τῷ 1687 τοῦ Σουλταίνου Γ'. ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέλαβε τὸ πρότερον αὐτοῦ ἀξίωμα καὶ τὰ πρότερα μέσα τοῦ νὰ πλουτισθῇ.

Ὅποια δὲ ἦτον ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων τότε ἐν Τουρκίᾳ δεικνύει τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον. Ὅτε ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας Κ. δὲ Νοαντέλ μιᾷ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἔτους 1677 ἠθέλησε νὰ λάβῃ ἀκρόασιν τινα παρὰ τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ Μουσταφᾶ πασᾶ, ἐπειδὴ πολλὰ τῷ παρενεβάλλοντο δυσχερεῖαι, ἀγανακτῆσας ἀπεφάνισε νὰ εἰσέλθῃ βικίως εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ διβανίου. Οἱ ἔξωθεν ἰστάμενοι Τούρκοι ἠθέλησαν νὰ τὸν ἐμποδίσωσι καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Μαυροκορδάτος ἀκούσας τὸν θόρυβον καὶ ἐξελθὼν προσεπάθησε νὰ τὸν πρᾶνῃ· ἀλλ' ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς ἀμετάπειστος ὦν ὤθησε καὶ ἐκείνους καὶ αὐτὸν μετ' ὁρμῆς καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν. Οἱ ἐν αὐτῇ ἐπὶ μεγαλοπρεποῦς ἀνακλίντρον καθεζόμενοι μεγιστᾶνες, καίτοι δυσχερестήθησαν διὰ τὴν τόλμην ταύτην ἐνὸς γαικούρου, διέταξαν ὅμως ἐξ ἀβρότητας εἰς ἕνα ὑπρέτην νὰ τῷ δώσῃ σκίμποδά τινα ὅπως καθεσθῇ. Ὁ Κ. δὲ Νοαντέλ, ὅστις εὗρισκε λίαν ταπεινωτικὸν νὰ ἐξαπλωθῇ ἐπὶ σκίμποδος εὐτελοῦς, ἐνῶ παρῆκει ἐκεῖτο πολυτελεὲς ἀνάκλιντρον, κατευθύνθη κατ' εὐθείαν πρὸς αὐτὸ καὶ ἐκάθησεν ἀτάραχος ἐγγὺς τῶν μεγιστάνων. Ἡ πρᾶξις αὕτη ἠρέθισε σφόδρα τοὺς Τούρκους, οἵτινες τῷ παρετήρησαν ὅτι ὤφειλε νὰ λάβῃ τὴν ὑποδειχθεῖσαν αὐτῷ θέσιν, καὶ αὐτὸς δ' ὁ Μαυροκορδάτος προσεπάθησε παντοιοτρόπως νὰ τὸν πείσῃ πρὸς τοῦτο.

της Νικουσης, περὶ οὗ ἰδὲ τὴν ἐν τῇ Πανδιόξῃ ἀξιόλογον διατριβὴν τοῦ Κ. Παπακρηγορίου. Διὰ δὲ τοὺς λοιποὺς διερμηνεῖς ἰδὲ Λόγιον Ἑρμῆν τοῦ ἔτους 1818 «Ἱστορία καὶ βιογραφία καὶ Χρονολογικὸς κατάλογος τῶν δεσποτέρων μεγάλων ἐρμηνέων τῆς τῶν Ὁθωμανῶν βασιλείας» σελ. 298.

ἀλλ' ὁ Γάλλος πρέσβυς ἔμεινεν ἀκαμπτος, καὶ ὅτε ὁ Μαυροκορδάτος γεγωνίει τῇ φωνῇ τῷ εἰπεν ἰταλιστῇ ὅτι ὁ μέγας βεζύρης ἐπιθυμεῖ νὰ καθῇ εἰς τὸν σκίμποδα, ἐκεῖνος δυνατώτερον ἀπεκρίθη ὅτι ὁ βεζύρης δύναται νὰ διατάξῃ τὸν σκίμποδα, ὅχι ὅμως καὶ αὐτὸν, ὅστις προὔτιμα ν' ἀπέλθῃ εἰς τὸ μέγαρόν του ἄτρακτος μᾶλλον ἢ νὰ ὑποστῇ τοιαύτην ταπεινώσιν. Καὶ ὁ Κ. δὲ Νοαντέλ ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ διβανίου χωρὶς νὰ ἔλθῃ εἰς συνέντευξιν μετὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου.

Τὸ Ὁθωμανικὸν κράτος ἐκυμαίνετο τότε εἰς τὸν πρὸς τοὺς Χριστιανούς βασιλεῖς πόλεμον καὶ ὁ Σουλταῖν ἄρα ἀναθᾶς ἐπὶ τὸν θρόνον ἠθέλησε νὰ οὐλώσῃ τὰς πληγὰς αἱ οἱ ἀδιάληπτοι ἐκεῖνοι πόλεμοι εἶχον ἀνοίξει εἰς τὸ κράτος του. Ἀπεφάνισαι λοιπὸν νὰ πέμψῃ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Λεοπόλδον πρέσβει, τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον καὶ τὸν Ζουλιγκάρ ἐφέντην, λόγῳ μὲν ὅπως ἀναγγείλωσιν ἐκείνῳ τὴν τοῦ νέου αὐτοκράτορος τῶν Ὁθωμανῶν ἀνάβρῃσιν, ἔργῳ δὲ ὅπως ὑποκλέψωσιν οὕτως εἰπεῖν τὴν εἰρήνην. Ἀφικόμενοι οἱ δύο πρεσβεύται εἰς τὸ ἐν Βελιγραδίῳ στρατόπεδον τῶν Γερμανῶν, ἀνήγγειλαν τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν, ὁ δὲ στρατάρχης δοῦξ τῆς Βαυαρίας τοὺς παρέπεμψεν εἰς Βιέννην μεταβάντες ἐκεῖ ἐξήγγειλαν πάλιν τῷ αὐτοκράτορι μόνον τὸ περὶ ἀναθᾶσεως, προσδοκῶντες ἵνα ἐκεῖνος ποιήσῃ ἐναρξιν διαπραγματεύσεων περὶ εἰρήνης. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνος οὐδόλως ἔπραττε τοῦτο, ὁ Ζουλιγκάρ ἐφέντης, ἵνα μὴ δῆθεν παρεκκλίνῃ τῶν ὁδηγίων τοῦ Σουλτάνου, ἤρξατο τῶν διαπραγματεύσεων, αἵτινες ἐναυάγησαν ἀπέναντι τῶν ἀπαιτήσεων τῶν Χριστιανῶν ἡγεμόνων καὶ τοιουτοτρόπως οἱ δύο πρέσβεις ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τέλος τῷ 1699 ἐπέμφοι ἐκ νέου μετὰ τοῦ Ρεῖξ ἐφέντου πληρεξούσιος εἰς τὴν ἐν Καρλοβίτζῃ σύνοδον καὶ τοσοῦτον ἐπιτηδείως συνωμολόγησε τὴν εἰρήνην, ὥστε ὁ μὲν Σουλτάνος ἐφ' ὅρου ζωῆς τῷ ἔδωκε τίτλον ὑψηλοτάτου, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Λεοπόλδος τῷ ἔδωκεν πεντήκοντα χιλιάδας φλωρίων καὶ ἐν πολυτελεῖ σῶμα Βυζαντινῆς ἐκ τῆς ἐν Βιέννῃ βιβλιοθήκης.

Ἡ ἐν Καρλοβίτζῃ γενομένη συνθήκη ἐξήγειρε τοὺς φανατικοὺς τούρκους, ἡγουμένου τοῦ Ἀχλταβάν πασᾶ, κατ' αὐτῆς, καὶ στάσις ἐγένετο κατὰ τῶν αὐτοργῶν τῆς, οἷς ἀπέδιδον προδοσίαν κατὰ τῶν τοῦ ἔθνους συμφερόντων. Ὁ θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου ἀπηγεῖ-

το παρὰ τῶν στασιαστῶν, καὶ ὁ Σουλτάνος ἤθε-
λεν ἐπὶ τέλους ἀναγκασθῆναι νὰ τὸν παραδῶσῃ, εἰ-
μῆ, προλαμβάνων, ἔφευγεν εἰς Σωζούπολιν. Διαλυ-
θείσης δὲ τῆς στάσεως διὰ τῆς φρονήσεως τοῦ
Σουλτάνου Ἀχμέτου καὶ τῆς ἡσυχίας ἐπανελθού-
σης, ὁ Μαυροκορδάτος ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντι-
νούπολιν μετὰ τοῦ υἱοῦ του μετημφισμένου εἰς
μοναχόν. Δὲν ἐβράδυνε δὲ νὰ ἀναλάβῃ τὴν προ-
τέραν αὐτοῦ θέσιν παραπλήσιος πρὸς ἥλιον λάμ-
ποντα μετὰ καταιγίδα, καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ὅλα
ἔτη χρηματίσας διερμηνεύς τοῦ Ὀθωμανικοῦ κρά-
τους, ἀπεβίωσε τῷ 1719, ἢ, ὡς ὁ Σπριγγέλιος
λέγει τῷ 1710, ἐκ ποδελγίας, καταλιπὼν δύο
υἱοὺς Νικόλαον καὶ Ἰωάννην καὶ δύο θυγατέ-
ρας Ἀλεξάνδραν καὶ Ἐλένην. Εἶχε δὲ καὶ τρίτον
υἱόν, καλούμενον Σκαρλάτον, ὅστις ἐγένετο μέ-
γας Ἐπικέρνης τῆς Βλαχίας καὶ γαμβρὸς τοῦ ἡ-
γεμόνος αὐτῆς Βραγκοθίνου, ἀνὴρ πλείστον ἐλ-
πίδων· ἀλλ' ἀπέθανε νωτῶτατος πρὸ τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ. Ἐκ δὲ τῶν δύο ἐτέρων υἱῶν του, ὁ μὲν
Νικόλαος ἐγένετο δεσπότης Μολδαβίας καὶ εἴτα
Βλαχίας, ὁ δὲ Ἰωάννης διωρίσθη μέγας διερμηνεύς
τοῦ κράτους, διαδεχόμενος τὸν πρωτότοκον ἀ-
δελφόν του, ὅστις εἶχε καθεῖξαι τὴν θέσιν ταύτην
πρὶν ἢ γαίνειν δεσπότης τῆς Μολδαβίας.

Συγγράμματα τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδά-
του εἰσὶ ταῦτα.

De instrumento respirationis et circula-
tione sanguinis 1664. Ἐν τῷ συγγράμματι
τούτῳ ὁ Μαυροκορδάτος ἀπέδειξε βασιμώτερον
πάντων τῶν προκατόχων του τὴν διὰ τῶν πνευ-
μόνων κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος, βεβαιώσας τοῦ-
το διὰ πολυπληθῶν παραδειγμάτων καὶ εἰκασιν
ἀποδείξεων. Οἱ Τούρκοι, ἀδυνατοῦντες νὰ ἐννοή-
σωσι τὴν θεωρίαν τῆς τοῦ αἵματος κυκλοφορίας,
ἐξέλαβον ὡς μάγον τὸν Μαυροκορδάτον· οὗτος
δὲ ὅπως διασκεδάσῃ τὴν πρόληψιν ταύτην, ἐξέ-
δωκεν Ἑλληνιστὶ καὶ Τουρκιστὶ ἴδιον περὶ κυκλο-
φορίας τοῦ αἵματος πόνημα, ὅπερ πιθανὸν νὰ ἦτο
ἐπιτομὴ τοῦ Λατινιστὶ ἐκδοθέντος. Ἐξεδόθη δὲ
τὸ τελευταῖον τοῦτο πολλάκις ἔν τε Ἰταλίᾳ, Βελ-
γίῳ καὶ Γερμανίᾳ.

Ἰσραήλ ἱστορία, ἑλληνιστὶ, ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ
1716 ἐκδοθεῖσα.

Ἑρμηνεία εἰς τὸ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τοῦ
Ἀριστοτέλους. Ἀνέκδοτος.

Ῥητορικὴ, τοιαύτην φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν.
«Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου μεγάλου ῥήτο-
ρος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Κυρίου Ἀλεξάνδρου

ἱατροῦ τε ἀρίστου τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως,
σύνοψις τέχνης ῥητορικῆς κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπό-
κρισιν. Σώζεται χειρόγραφος ἐν τῇ Ἀθήνῃσι βι-
βλιοθήκῃ τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου.

Γραμματικὴ, οὕτως ἐπιγραφομένη α' Ἀλεξάν-
δρου τοῦ μεγάλου Λογοθέτου τῆς Ἀνατολικῆς
τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἐξ ἀπορ-
ρήτων τῆς κραταιᾶς βασιλείας τῶν Ὀθωμανῶν,
γραμματικὴ περὶ συντάξεως, ἐπιμελεία καὶ διορ-
θῶσαι Ἀλεξάνδρου Καγκελαρίου τοῦ ἱατροφιλο-
σόφου. Ἐνετίῃσι 1745 παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ.

Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας τόμοι τρεῖς, ἦν ὁ μὲν Προ-
κοπίου Δημήτριος ἀριθμεῖ ὡς ἴδιον σύγγραμμα
τοῦ Μαυροκορδάτου, ὁ δὲ Ζαβίρας λέγει μετὰφρα-
σιν ἐκ τῆς τοῦ Λιβίου συγγραφῆς.

Πολιτικαὶ ὑποθέσεις.

Φιλοσοφικὰ ὑπομνήματα — Μεταφυσικὴν —
Λογικὴν.

Λόγος ὑπὲρ εἰρήνης πρὸς τοὺς Γερμανούς.
Ἐπιστολαὶ πολυάριθμοι ὧν ἑκατὸν πεντήκον-
τα ὁ Ζαβίρας εἶδε παρὰ τῷ ἐφημερίῳ τῆς ἐν Βιέν-
νῃ ἀνατολικῆς ἐκκλησίας Γαβριήλ, τινες δ' ἐξε-
δόθησαν εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1804
τυπωθῆν ἐν τῷ τοῦ Πατριαρχείου τυπογραφίῳ
Ἐπιστολάριον.

Ἱστορίαι τῶν Ἰουδαίων μέχρι τοῦ 12'. αἰῶνος.

Τοιοῦτος ἐγένετο ὁ περιώνυμος ἐκεῖνος ἀνὴρ
«δαίμωνιος, ὡς λέγει ὁ πολὺς Εὐγένιος, καὶ πολ-
λὰ μὲν ἐκ στόματος διδάξας, πολλὰ δὲ καὶ παν-
τοίας ἰδέας συγγράμματα καταλιπὼν, περὶ οὗ
τὸ μὲν τι διὰ τὸ περιὸν τῆς γνώσεως ὕψος, τὴν
φιλοσοφικὴν καθεῖδαν ἐν Κωνσταντινουπόλει κο-
σμησαί λαχόντος, τὸ δὲ καὶ διὰ βάλους φρονή-
σεως πολιτικῆς τὴν τε τοῦ μεγάλου ἐρμηνέως
λειτουργίαν ἐν τοῖς βασιλείοις ἀναδεδειγμένου,
ἐξῆς δὲ καὶ τὴν ἐξ ἀπορρήτων τάξιν ὑπὸ τῶν
Ὀθωμανῶν πιστευθέντος, ἔργον ἂν εἴη κρίναι πό-
τερόν τις ἄρα ἐπ' αὐτῷ τὸν ἐν τοῖς φιλοσοφοῦσιν
οὕτω πολιτευσάμενον ἢ γούν τὸν οὕτως ἐν τοῖς
πολιτευομένοις φιλοσοφῆσαντα, τάξει προτέρον;»

ΕΠΑΜ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΣΗΠΙΛΑΙΟΝ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.

Τῇ Διευθύνσει τῆς Χρυσ. Λίδος.

Σὺς ἐπισυνάπτω ἀντίγραφον συγγιλιώδους γεγέ-
μματος ἐπὶ τοῦ Πατριαρχοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως